

EVALUAREA STATISTICĂ A LEGĂTURII DINTRE INEGALITATE ȘI CREȘTEREA ECONOMICĂ

Anatolii ROJCO,
*doctor în economie, conferențiar cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice*

Summary. In the paper was used and developed in [source no. 5] a methodological approach for statistical assessment fulfillment of the link between income inequality and economic growth. This approach is based on delineation of overall inequality into normal and excessive one. It is known, that increasing of a normal inequality generates an economic growth, and an increase of excessive inequality hampers economic growth. In the Republic Moldova, it was confirmed in 2007, 2008, 2009, 2011 and 2013 years. But in 2010 and 2014 growth of GDP was accompanied by decreasing of normal and excessive inequality.

Unul dintre cele mai controversate aspecte care decurg din utilizarea problemei de inegalitate este legătura dintre inegalitatea veniturilor și creșterea economică. În acest sens, apar un șir de întrebări: contribuie oare creșterea economică la scăderea inegalității?; sau micșorarea inegalității se reflectă favorabil asupra dezvoltării economice?; sau mai există alți factori care impulsionează creșterea economică și scăderea inegalității? În literatura științifică dedicată problemei legăturii dintre creșterea economică și inegalitate se arată că această legătură este bilaterală: creșterea economică influențează la inegalitatea în nivelul de bunăstare, și inegalitatea, la rândul său, acționează asupra creșterii economice.

Informația prezentată în *BOXA 1* permite de a trage concluzia că lipsește o interconexiune universală între inegalitate și creșterea economică. Această concluzie își găsește afirmare și în datele referitoare la Republica Moldova. În perioada a. 2007, creșterea coeficientului Gini a fost însoțită de creșterea PIB-ului (*Fig. 1*). În a. 2008 creșterea PIB-ului avea loc pe fondalul reducerii coeficientului Gini. În a. 2009 coeficientul Gini a crescut puțin (cu 0,8 p. p.), iar reducerea PIB-ului a fost semnificativă (cu 6,0 p. p.). În a.2010 scăderea coeficientului Gini a fost însoțită de creșterea PIB-ului. Comparativ cu anul precedent, în a. 2011 PIB-ul a crescut, iar coeficientul Gini a scăzut. În a. 2012 la o reducere a mărimii coeficientul Gini a avut loc o reducere a PIB-ului. În a. 2013 și a. 2014 coeficientul Gini a scăzut cu 0,7 p.p. și respectiv cu 3,0 p.p., în timp ce PIB-ul a crescut cu 9,4 p.p. și 4,8 p.p. În a. 2015 a avut loc o scădere a coeficientului Gini și a volumului PIB-ului.

BOXA 1. Interconexiunea dintre inegalitate și creșterea economică

Pentru prima dată asupra existenței legăturii dintre inegalitate și creșterea economică și-a îndreptat atenția economistul american Simon Kuznets în anul 1955 [1]. El a arătat că dezvoltarea economică mai întâi duce la creșterea inegalității, iar apoi l-a redusă. Această dependență a primit denumirea de curba Kuznets, sau curba U-inversă.

În ultimii 50 de ani s-au făcut încercări numeroase de a confirma această dependență. Cu toate acestea, ea rămâne neclară, deoarece diferite studii demonstrează rezultate total opuse. În prezent au apărut mari îndoieli în existența interconexiunii dintre creșterea economică și inegalitate în forma U-curbei inverse propuse de S. Kuznets. În plus, mulți cercetători sunt dispuși să presupună că legătura inversă este mai importantă: *inechitatea împiedică dezvoltarea economică*.

Înainte se considera că inegalitatea stimulează creșterea economică (Arthur M. Okun [2]). Aceasta se explică prin faptul că inegalitatea inițială este benefică pentru acumularea de către bogați ai capitalului, cu ajutorul căruia se stimulează creșterea de mai departe a economiei. Consolidarea în ultimul timp a punctului de vedere, confirmat cu date empirice, combate această teorie: schimbarea inegalității și creșterea economică nu au o interconexiune clară.

În Republica Moldova nu se observă o legătură clară între reducerea/creșterea coeficientului Gini și creșterea/scăderea PIB-ului. Acest fapt este determinat de motive obiective. Mărimea coeficientului Gini și mărimea PIB-ului se formează de o multitudine de factori, care exercită o influență diferită asupra lor. De aceea, metodologic nu este corect încercarea de a stabili corelația pozitivă (sau negativă) doar între acești macro indicatori fără a ține cont de procesele care le formează.

Să analizăm prin ce se determină inegalitatea veniturilor și cum aceasta acționează asupra bunăstării și creșterii economice. Inegalitatea veniturilor se formează în rezultatul unei interacțiuni complexe între factorii umani, economici, instituționali și politici. În unele cercetări inegalitatea veniturilor se explică prin calitățile diferite ale oamenilor: capacitățile creative, educație, calificare, capacitatea de a munci și înclinația pentru munca intensivă, prudență, înclinație spre economie, inițiativă și antreprenariat. Cu toate acestea, comportamentul uman și distribuția veniturilor între membrii societății întotdeauna se reglementează prin sistemul instituțiilor economice, sociale și politice

și se realizează în cadrul structurilor organizate ierarhic Acțiunea comună a circumstanțelor economice, instituționale, organizatorice, precum și întâmplătoare slăbesc semnificativ corelația dintre calitățile umane și venituri, uneori reducând-o la zero. În plus, din contul barierelor economice, instituționale și organizatorice inegalitatea veniturilor poate depăși și adesea, depășește inegalitatea caracteristicilor umane.

Organizarea instituțională a societății determină accesibilitatea la educație, calificare și la diverse oportunități economice, precum și mecanismele pentru crearea, fixarea, acumularea și reținerea priorităților socioeconomice. În economia de piață, proprietatea privată este principala instituție care asigură acumularea priorităților socioeconomice. Totuși, aceasta nu este singura instituție de acest fel: pozițiile statutare în organizațiile corporative și structurile organizaționale de stat sunt de asemenea surse de priorități socioeconomice, care se convertesc în bogăție. Corupția, nepotismul și nănașismul reprezintă modalitățile unei astfel de conversie, și astăzi utilizate pe scară largă în Moldova.

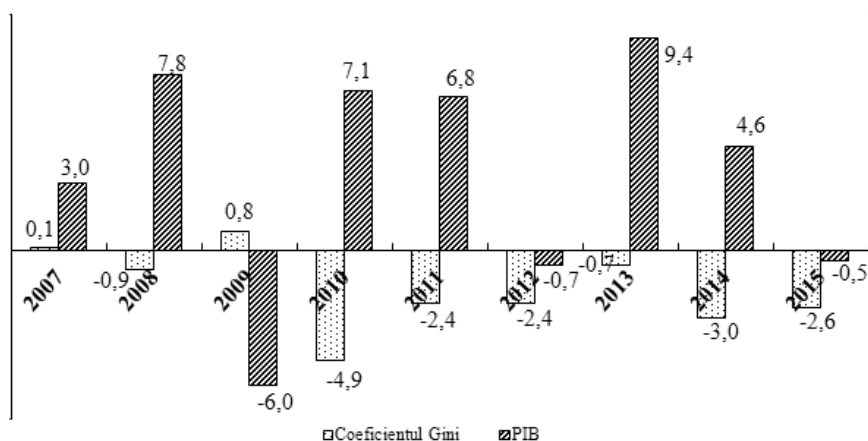

Fig. 1. Creșterea (reducerea) coeficientului Gini și a PIB (față de anul precedent), p.p.

Sursa: Calculat și construit conform datelor [3, p.259; 4, p.43] și datelor CBGC a Republicii Moldova.

Astfel, structurile instituționale, organizaționale și politice într-un grad însemnat modifică efectele pieței și pot crea o inegalitate mai mare și inechitabilă decât cea creată de piață. La o inegalitate originală a calităților umane, dezvoltarea economiei și a societății depinde în mare măsură de felul mecanismelor, care se folosesc la selectarea oamenilor pentru pozițiile prioritare. Acumularea bogăției, ca și atingerea statuturilor înalte în structurile organizatorice, sunt legate neunivoc de capacitățile umane. În sistemul în care “câștigătorul primește totul” ele

sunt ocazionale, iar în viața reală ele adesea sunt legate cu prezența legăturilor influente, folosirea diferitor aspecte ale asimetriei informaționale și a posibilităților accesibile. Elitele economice, birocratice și politice formează grupuri stabile, în măsura în care creează mecanisme, care susțin prioritatea posibilităților lor, protejându-le de concurență și limitând posibilitățile celorlalți membri ai societății.

Totuși, dimensiunile înalte ale inegalității veniturilor pot fi determinate de motive diametral opuse: în primul rând, de concurența intensivă, dar loială, care ține cont de mobilitatea socială dezvoltată, și, în al doilea rând, de avantajele determinate instituțional ale unor pături sociale față de altele, când mobilitatea socială este limitată de barierele instituționale și acțiunile cu un anumit scop ale grupurilor care au prioritate. În primul caz, inegalitatea stimulează activitatea economică și acumularea de capital uman, deoarece este una dintre principalele surse de avantaje competitive. În al doilea caz, inegalitatea descurajează activitatea și îndreaptă comportamentul economic și social în direcția adaptării, care poate avea un impact regresiv asupra dezvoltării umane, precum și pentru a dobândi trăsături distructive (precum corupția, afacerile tenebre și criminalitatea).

Astfel, există efecte pozitive și negative de inegalitate, care în scopuri similare este necesar de a le împărți și a identifica dependențele statistice dintre ele și creșterea economică. A. Șevakov și A. Kiruta [5] au elaborat abordarea teoretică, baza tă pe descompunerea indicatorului general al inegalității în normal și excesiv. Inegalitatea normală întotdeauna se manifestă ca un factor pozitiv, iar inegalitatea excesivă – ca negativă, și dinamica proceselor social-economice se explică bine prin dinamica relațiilor dintre acești factori. Aceeași concluzie reiese din analiza pe țările lumii, unde indicii inegalității normale și excesive permit reflectarea cu o exactitate înaltă a impactului inegalității asupra nivelului productivității economiei și a creșterii economice.

Astfel, rolul inegalității normale și excesive în explicarea conexiunii dintre factorii sociali și procesele economice constă în ceea ce urmează. Inegalitatea poate avea un rol dublu în economie. În condiții normale, ea creează stimulente pentru o concurență productivă și utilizarea deplină a posibilităților potențiale pentru o dezvoltare social-economică, iar în condițiile când prioritățile excesive ale unor pături de populație se asigură din contul limitării posibilităților altor pături, mai numeroase, inegalitatea împiedică dezvoltarea social-economică. În condițiile Republicii Moldova, este oportun de a identifica inegalitatea normală cu ajutorul coeficientului Gini, utilizând în același timp pragul oficial de sărăcie. Inegalitatea normală este inegalitatea, care s-ar fi observat în cazul dacă veniturile tuturor săracilor s-ar fi ridicat până la nivelul de sărăcie. Inegalitatea excesivă poate fi stabilită prin diferite metode: 1) ca diferența dintre inegalitate generală și normală; 2) ca raportul acestei diferențe la mărimea inegalității normale; 3) ca ponderea acestei diferențe în inegalitatea generală.

Realizând abordarea cu privire la descompunerea inegalității generale în normativă și excesivă, a fost elaborat modelul de imitare, gradul inegalității normale se stabilește cu ajutorul calculării coeficientul Gini, ținând cont de faptul că veniturile tuturor membrilor săraci ai gospodăriilor casnice se majorază până la nivelul pragului de sărăcie. Inegalitatea excesivă se stabilește ca diferența dintre inegalitatea generală și cea normală (*Tabelul 1*).

Tabelul 1. Mărimea inegalității normale și excesive după veniturile disponibile ale populației Republicii Moldova

	Inegalitatea generală	– în % față de anul precedent	Inegalitatea normală	– în % față de anul precedent	Inegalitatea excesivă	– în % față de anul precedent
2006	0,3702	100,0	0,1949	100,0	0,1753	100,0
2007	0,3704	100,1	0,2154	110,5	0,1550	88,4
2008	0,3671	99,1	0,2228	103,4	0,1443	94,0
2009	0,3700	100,8	0,2171	97,4	0,1529	105,1
2010	0,3518	95,1	0,2123	97,8	0,1395	95,8
2011	0,3434	97,6	0,2203	103,8	0,1231	90,4
2012	0,3350	97,6	0,2187	99,3	0,1163	96,9
2013	0,3326	99,3	0,2276	104,1	0,1050	90,3
2014	0,3225	97,0	0,2265	99,5	0,0960	91,4
2015	0,3164	97,4	0,2269	100,2	0,0895	93,2

Sursa: Calculele autorului.

Descompunerea coeficientului Gini, ce caracterizează inegalitatea generală, în normală și excesivă, permite de a face următoarea concluzie: în Republica Moldova se constată tendința că inegalitatea normală contribuie la creșterea economică, iar inegalitatea excesivă împiedică creșterea economică.

Într-adevăr, în a. 2007 inegalitatea normală a crescut cu 10,5 p. p., în timp ce inegalitatea excesivă s-a redus cu 11,6 p.p. (*Fig. 2*). În acest context, PIB-ul a crescut cu 3,0 p.p. Comparativ cu anul precedent, în 2008 au avut loc aceleași schimbări: majorarea inegalității normale și reducerea inegalității excesive. Aceste procese erau însoțite de o majorare a PIB-ului. În anul de criză, 2009, s-a observat o situație opusă. Inegalitatea normală s-a redus cu 2,6 p.p., în schimb inegalitatea excesivă a crescut cu 5,4 p. p. (deci, creșterea inegalității excesive de 2,1 ori a depășit rata de creștere a inegalității normale). PIB-ul țării s-a redus cu 6,0 p.p.

În 2011 și 2013 majorarea inegalității normale și reducerea inegalității excesive a fost însoțită de creșterea PIB-ului, iar în 2010 și 2014 creșterea PIB-ului a fost însoțită de o micșorare a inegalității excesive și o anumită scădere a inegalității normale.

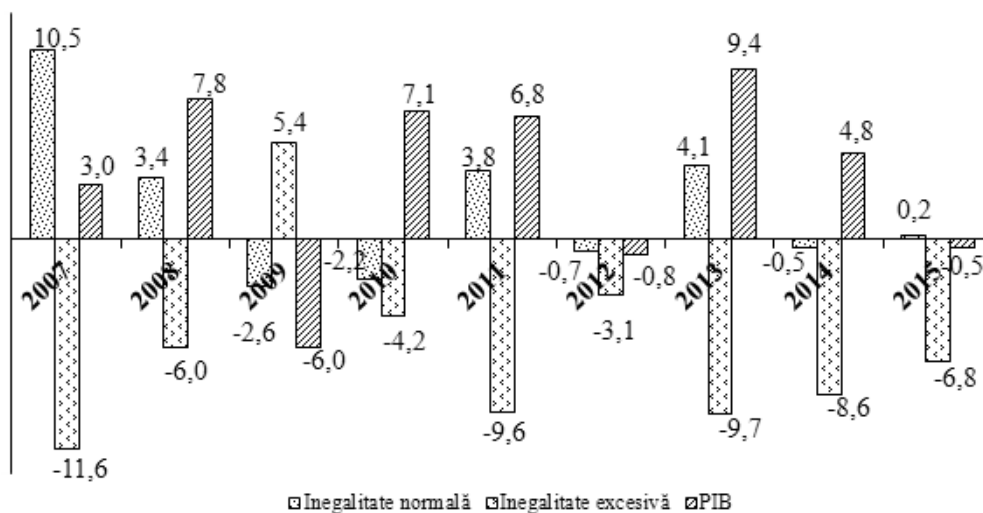

Fig. 2. Majorarea/reducerea inegalității normale și excesive, precum și PIB-lui (comparativ cu anul precedent), p.p.

Sursa: calculat și construit după datele [3, p.259; 4, p.43] și datele CBGC ale Republicii Moldova.

Astfel, ideea că creșterea normală a inegalității contribuie la creșterea economică, iar creșterea excesivă a inegalității împiedică creșterea economică și-a găsit afirmare în Republica Moldova în anii 2007, 2008, 2009, 2011 și 2013. Desigur, pentru a face o concluzie despre prezența (sau lipsa) în Moldova a unei legături clare (pozitive sau negative) între dezvoltarea economică și inegalitate după nivelul de bunăstare este necesară o perioadă mai îndelungată de timp. Cu toate acestea, experiența altor țări permite de a presupune că în condițiile perioadei de tranziție există alți factori, care în același timp influențează și dinamica inegalității, și schimbarea PIB-lui. Un astfel de factor, de exemplu, poate fi succesul reformelor efectuate în sfera socioeconomică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Kuznets S. Economic Growth And Income Inequality. În: The American Economic Review. Mar.1955, Vol.45, N 1, p.1-28.
2. Equality and Efficiency: The Big Tradeoff. Washington: Brookings Institution Press, 1975. 124 p.
3. Anuarul Statistic al Republicii Moldova. Chișinău: Statistică, 2015. 566 p.
4. Moldova în cifre. Breviar statistic. Chișinău, 2016. 96 p.
5. Шевяков А.Ю., Кирута А.Я. Экономическое неравенство, уровень жизни и бедность населения России: методы измерения и анализ причинных зависимостей: науч.доклад № 2К/09. М.: РПЭИ (Рос. программа эконом. исследований), 2001. 84 с.